

PITANJE JOSIPA FLAVIJA (Odlomak)

Na brežuljcima, među maslinama, stajao je dugi red krstova. Ali sem određenih stražara, nije bilo rimskih legionara da se zabavljaju gledajući grimase Jevreja koji su umirali. Možda je general Tit Flavije, sin cara Vespazijana, ipak uzalud potrošio vreme, radnu snagu i drvo da posle pada Jerusalima priredi pobedonosnim trupama veliki prizor nekoliko hiljada osuđenih na smrt.

Tit uvek preteruje, ima isuviše smisla za patetiku, a svoje ljude u suštini ne poznaje, — mislio je Josip koračajući ka galeriji umirućih. Nije na svog oca. Vespazijan zna dušu rimskog vojnika. Tit priređuje prizore za istoriju. To mi je, uostalom sreća, inače bih ja još bio rob, a ne istoričar, ugledna ličnost u generalovom štabu, i sam nosilac porodičnog imena Flavije.

— Izdajice!

Sa jednog krsta bradati, snažni starac obasuo je Josipa pogrdama. Ali bivši jevrejski sveštenik Josip ben Matija, sadašnji generalov prijatelj i carev štićenik Jozefus Flavius, nije se na to osvrtao. Nijedna crta njegovog lica nije pokazivala da primećuje psovke, da primećuje čak i izraz legionara koji je pokazivao više simpatije za telo u dronjcima na krstu nego za Josipovu negovanu pojavu u beloj tunici. Obratio se vojniku:

— Imaš li kakav spisak sa imenima osuđenih, ratniče?

— Nemam. Svi su isti. Malo jauču. Nije lepo gledati njihovu smrt. Prete nam svojim bogom, kaži, ti si bio njihov sveštenik, da li je moćan?

Josip je mahnuo rukom. Uvek glupa objašnjavanja sa ovim seljacima. U tom pogledu ni Vespazijan nije bolji. I on je seljak. I on, za svaki slučaj, bogato žrtvuje i Jehovi. Ali legionaru je rekao:

— Niko nije moćniji od našeg boga u Rimu, Vespazijana. Nego, ratniče, sin našeg boga i vojskovoda naš, slavom ovenčani Tit, naredio mi je da sa krstova skinem pedeset osuđenika i da ih u ime njegovo i njegovog oca pomilujem. Zato bih voleo da vidim spiskove.

— A da li imaš nešto napisмено? — interesovao se pomalo nepoverljivo legionar.

Josip mu je dostojanstveno pružio pergament. Nepismeni vojak se pretvarao kao da pažljivo čita.

— Moraću da odnesem centurionu. On odgovara za osuđениke.

— Dobro. Ali požuri.

Laganim koracima Josip je pošao ispod krstova, tražeći u izvišerenim crtama na smrt namučenih svog neprijatelja Judu. Na krstovima je već bilo mrtvih. Većina više nije ni videla ni čula. Ko zna da li će uopšte naći pedesetoricu koja se još može spasti. To je opet bilo tipično Flavijevsko: general nije mogao da sasluša ranije Josipovu molbu zbog umora (a terevenčio je sa ženama, nije spavao), a u suštini zato jer je znao šta će otprilike Josip moliti. A prijatelju nije želeo da odbije molbu, pogotovu što hram u Jerusalimu, i pored obećanja vojskovođe, legije nisu poštedele. Sada je Josipova želja formalno bila ispunjena. Ali da li će neko imati koristi od toga...

U tom trenutku je opazio Judu. Bio je još živ i pri svesti. Otkud toliko žilavosti u mršavom telu? Glas mu je bio skoro normalan:

— Da si mi zdravo, Josipe, sine Matije. Da li si došao da se naslađuješ u mojoj smrti?

— Nisam došao u smrti tvojoj da se naslađujem, ali hteo sam da te vidim, — rekao je carev štićenik, videvši da ima vremena da sačeka centuriona.

— Mora da stavljaš svoju savest na probu šetajući se pred pogibijom verne dece Izraela.

— Nisam ja ništa manje veran sin otadžbine od vas. Ne služi se svom narodu samo smrću. Ponekad je lakše umreti, a potrebnije živeti.

— Ne reci da ti je život teži nego meni ova smrt.

— Mogao si da živiš sa mnom.

— Tvoja dužnost je bila da umreš još za vladavine Nerona, kada si branio ovu zemlju kao komandant najjače njene tvrđave protiv oca ovog današnjeg vojskovođe, tada carevog generala Vespazijana.

— Branio sam tvrđavu do poslednjeg čoveka.

— Do pretposlednjeg. Ti si ostao živ.

Judino lice bilo je vrlo crveno i oči su mu sve više iskakale iz duplji, iako je govorio pribrano. Josip se osvrtao: gde li je centurion? Možda bi ovaj ipak naglo mogao da izdahne. Ali i sam je odgovorio mirno, kao da diskutuju na nekoj terasi u Rimu ili u parku u Aleksandriji:

— Rekoh već: narodu se služi na razne načine.

— Zašto me pred moju smrt lažeš? — (I to je bilo izgovoreno bez patetike, više kao argument da nije potrebno pretvaranje, kao činjenica, i ništa više.) — Zar je bilo ljudski, dostojanstveno, doлично jevrejskog sveštenika i oficira kako si tada ostao u životu?

Josip je takođe bio sasvim hladan:

— Nije mi poznato da i o tome znaš nešto.
— Sve se saznaje. Zaboravljaš da je sem tebe još neko ostao u životu.

— Nisam zaboravio. Onaj vojnik. Samo mu se imena ne sećam više.

— Ime nije važno. On mi je ispričao sve. Ostalo vas je dvanaest. Hteli su da se predaju. Ni krst im nije izgledao strašniji od žeđi i gladi. Nisi dozvolio. Rekao si, kao vojnici trebalo bi da se ubijemo. Kao Jevreji ne smemo, jer to je greh. Ali manji greh je ubiti drugog. Zato se ubijmo međusobno, a poslednji neka preuzme na sebe i taj teret da se sam liši života.

— Tako je bilo.

— I kockom ste rešili kojim redom da se izvrši vaša odluka.

— Da.

— I ti si ostao poslednji sa vojnikom koga je trebalo da ubiješ. Josipov glas je bio samo za nijansu tiši:

— To je bila božja volja.

Zile na Judinom vratu su nabrekle. Hteo je da vikne, ali glas ga je izdao, i čulo se samo kroz hropac:

— Imao si kocke koje su sa jedne strane bile teže. Kocke varalice...

Tada je Josip video da centurion dolazi. Prošlo je samo nekoliko trenutaka dok je našao odlučan odgovor:

— Ko si ti, Juda, da kritikuješ volju Gospodnju i njene puteve? Bila je njegova volja što sam pri sebi imao te kocke!

Zatim se uputio oficiru, koji je bio vrlo mrzovoljan što su ga odvojili od vina, i dao nalog da se prvo Juda pa onda još četrdeset devet drugih osuđenika, za koje je bilo izgleda da će prezdraviti, skine sa krstova. Organizovao je njihov smeštaj u šatorima, a Judu, u posebnom, oficirskom. Poslao mu je prvo lekare, a zatim je i sam otišao i seo kraj ležaja.

— Vidiš, Juda, ja znam da ćeš nastaviti propagandu protiv Rima. I da ćeš klevetati mene. Iako grešiš. Naša budućnost nije da budemo jedan od ratničkih, osvajačkih naroda, kao što su Rimljani, pa da nestanemo kao što će oni nestati. Mi smo kvasac naroda sveta...

Protivnik je ćutao ali oči su mu govorile.

— Juda, ja nisam samo rimski građanin, ja sam prvi istoričar Rima — carev štićenik, prijatelj carevog naslednika. Kada Tit bude car, dobiću više za jevrejski narod nego što bi ti dobio sa deset pobeda, koje su, uostalom, nemoguće protiv ovakve sile.

— Pomoću laži, pomoću prevara, pomoću izdaje!

Josip je vrteo glavom.

— Sve same reči. Šta one kriju? Zar je važno kako seme izgleda i šta se s njim zbiva pod zemljom. Ili šta niče za žetvu. Gledaš prezrivo. Odgovori, Juda, šta je važnije: put ili cilj?

Ali Juda nije odgovorio. Možda je bio isuviše iznemogao. A možda nije ni hteo.